

ETTERSLETT FRA UPPSALA

ved

OLAV GUTTORM MYKLEBUST

Kirkenes Verdensråds fjerde generalforsamling, holdt i Uppsala i juli 1968, er blitt forskjellig bedømt. Og det er ikke noe underlig i dette. De uttalelser som ble vedtatt på dette møte, med deltakere fra så godt som alle kirkesamfunn og fra hele verden, måtte man nødvendigvis reagere forskjellig på — ut fra de ulikheter som foreligger, ikke bare i kirkelig bakgrunn og teologisk oppfatning, men også i vurdering av og holdning til politiske og sosiale spørsmål.

Hensikten med denne artikkel er ikke å gi en oversikt over de reaksjoner Uppsala 1968 har utløst i de forskjellige kirker og land, — noe slikt ville være en umulig oppgave. Vi vil begrense oss til den mottagelse et enkelt dokument har fått, nemlig uttalelsene fra seksjon II (hvis tema var «Renewal in mission») — i den form den med bare noen få dissenterende stemmer ble vedtatt av generalforsamlingen som helhet.

Helt å se bort fra den sammenheng «misjonsdokumentet» — uttalelse hører hjemme i. Og konteksten er i dette tilfelle samt. Her som ellers er det viktig å være klar over den kontekst en uttalelse hører hjemme i. Og konteksten er i dette tilfelle samt. Like uttalelser kirkemøtet i Uppsala vedtok, men særlig uttalelsen fra seksjon I (den teologiske seksjon) — en uttalelse som ble vedtatt enstemmig.

Men forøvrig er det, når det gjelder vurderingen av Uppsala 1968, ikke nok bare å ha oppmerksomheten henvendt på uttalelsene. Det vesentligste ved dette møte var nemlig, ikke uttalelsene, men fellesskapet, og da først og fremst slik dette ble opplevet i andaktene, bibeltimene og gudstjenestene. Meget verdifulle var også foredragene, i hvert fall de teologiske, — foredraget av metropolitt Ignatios (den ortodokse kirke), for bare å

nevne dette, om møtets hovedemne «Se, jeg gjør alle ting nye» (Åp. 21 : 5), var avgjort et av møtets høydepunkter, — en sterk og klar fremstilling av den bibelske verdens- og virkelighetsforståelse og av frelsen i Kristus med alt det denne innebærer for det enkelte menneske og for menneskeslekten, ja, for universet.

De Uppsala-kommentarer som gjengis nedenfor, er — i samsvar med det som nettopp er nevnt — ordnet slik at vi først siterer en rekke uttalelser om møtet som helhet, dernest en rekke uttalelser om misjonsdokumentet.

I.

I en lengere artikkel i Kristen Gemenskap 1968 kommenterer biskop *Per Lønning* (delegat) kirkemøtet slik:

Dr. Visser 't Hooft's dyptpløyende og stimulerende kommentarer til «Den ekumeniske bevegelses mandat» var ikke bare en briljant oversikt over fortiden, men enda mere en appell til kirkene om modig og fremadskuende å svare på dagens behov. Med sitt sterke ettertrykk på samspillet mellom den vertikale linje og den horisontale i kristendommen, var hans bidrag samtidig et inspirerende innlegg til fordel for en ekumenisk teologi som hverken flykter *fra* verden eller *inn* i verden. Det ville vært bra om generalforsamlingen i sine forhandlinger hadde holdt seg mere bevisst til den visjonære appell fra den tidligere generalsekretær, som virkelig bygget bro mellom kirkens evangelistiske og sekulære anliggende. Heller ikke var generalforsamlingen noen gang så nær en definisjon av den ekumeniske oppgave i dagens verden som her

Visse inntrykk under dagene i Uppsala (særlig de romerske katolikker, som brøt forbudet mot interkommunion, noen av dem temmelig demonstrativt) kunne skape et falskt inntrykk av at de fleste vanskeligheter er overvunnet. Og vi må være forberedt på at en for optimistisk ekumenisme kan lide sine skuffelser i årene fremover. Men samtidig har Uppsala gitt avgjort bevis for at en vei er blitt åpnet og en marsj begynt som ikke tillater noen tilbakevending. Og la oss takke Gud for det! Det er ikke i kraft av felles relativisme og felles avsky for sannheten at kirkene nærmer seg hverandre, men ved en frisk forståelse av Guds folk som et pilgrimsfolk på fremmarsj under førerskap

En alminnelig spenning mellom forkjemperne for den nye sekulariserings-teologi og representanter for de mere tradisjonelle teologiske skoleretninger, ble utvilsomt følt, særlig under seksjonsarbeidet. Men generelt kan man si at den nye retning var meget mindre dominerende enn mange hadde ventet på forhånd. Striden i Seksjon II, som allerede er nevnt, følte som et virkelig nederlag av mange av sekulariserings-teologene. Og det var også noe programmatisk i at Seksjon V endret sin overskrift fra «Worship of God in a Secular Age» til bare

«Worship». Det var tydelig at de nye teologiske slagord bare hadde begrenset appel blant delegatene. De «konservativt-evangeliske» skulle ikke behøve å beklage seg over de teologiske foredrag på generalforsamlingen. Flere hendelser i det omgivende miljø kan ha vært betraktelig mere anstøtelig for dem....

Det har skjedd en forandring i den ekumeniske bevegelses retning. Den forandring jeg har i tankene er i seg selv sunn. Det gamle slagord fra Amsterdam og Evanston er forsvunnet: «Vi akter å stå sammen!» Tingen i dag er ikke å stå sammen, men å marsjere sammen. Ekumenisk samarbeide eksisterer ikke for sin egen skyld, kirkene møtes ikke bare for å gjøre kur til hverandre. Vi møtes for å gjøre en jobb sammen, vi ønsker å avgi et felles vitnesbyrd og å forberede felles tjeneste for verden. Dette er en utvikling som må ønskes velkommen med glede. Men dette inneholder imidlertid et meget vesentlig problem: I hvilken utstrekning bør et verdensråd av kirker lede den interne utvikling i medlemskirkene? Det er nemlig klart at visse typer av felles innsats ikke bare krever et visst mål av enighet mellom medlemskirkene, de virker også tilbake på hver enkelt medlemskirkes orientering....

Den ekumeniske bevegelse skal ganske visst lede: Åpne perspektiver for medlemskirkene og stimulere dem til felles aksjon. Men dette forutsetter et mere åpent system for kommunikasjon og kontroll enn man hittil har utviklet. Det forekommer meg at en utredning av dette må bli en av hovedoppgavene for den nye strukturkomite som snart skal ta fatt på sitt arbeid....

Ingen generalforsamling i Kirkenes Verdensråd har unnlatt å behandle på bred basis, saker som angår kirkens forhold til verden. Det er imidlertid riktig å si at den store «Church and Society»-konferansen i 1966 innvarsler en ny fase i sosialtikkens posisjon i ekumenisk teologi. Verdens dagsorden er blitt kirkens i mer avgjort forstand enn noen gang før. Kirkens ansvar for verden blir ikke lenger forstått ut fra det tradisjonelle begrep «diakonia», en særlig kirkelig arbeidsgren, med sikte på enkeltemneskers fysiske behov. Det sees i et perspektiv hvor skillet mellom åndelig og materielt, individuelt og kollektivt, kirke og ikke-kirke i prinsippet er overvunnet.

Et slikt perspektiv forutsetter ikke nødvendigvis hva man alment anser som en sekulariserende teologi. Det er fullt mulig — og i det lange løp skulle jeg tro: det eneste mulige — å gi grunnlag for etiske handlingsprogrammer i en ekte forståelse av inkarnasjonen som enestående historisk begivenhet, og av kirken som sakramental enhet av guddommelig og menneskelig. En sterk kristologi og en sterk ekklesiologi skulle slett ikke konkurrere med et sterkt etisk — heri innbefattet politisk, økonomisk, sosialt — engasjement. Det å sette spørsmålstejn ved en teologi som sakraliserer det sekulære som sådant (som det etter min mening gjøres av en teologi som representeres av Cox—Hoekendijk—Hollenweger) er ikke ensbetydende med å trekke i tvil den vekt som for tiden legges på sosialtikken i den ekumeniske bevegelse....

Det virkelige bidrag fra Uppsala i denne sak, var en sterk og overbevisende appell til kirkene, og til alle mennesker som kjenner minste gnist av medmenneskelig ansvar, om å ta saken som sådan dødsens alvorlig og å bidra sterkt til

en løsning. De praktiske forslag om hvordan dette kan og skal bli gjort, var sannsynligvis ikke for «revolusjonerende», selv om rapporten fra seksjon III ender med en lang liste praktiske anbefalinger....

I forbindelse med den kritikk mot Vesten og særlig USA som gjorde seg så sterkt gjeldende, heter det:

Grunnen til dette var sikkert ikke prokommunistiske sympatier hos flertallet av delegater. Den var først og fremst den at delegater fra kommunistiske land var tilstede blant oss. Vi vet at disse delegater personlig har meget forskjellige meninger om det politiske system i sine hjemland. Sannsynligvis er meget få av dem tilhengere av marxismen som ideologi. Felles for dem alle er at en åpen kritikk fra Kirkenes Verdensråd vil sette dem i forlegenhet. Iallfall, årsaken kan være det samme, kan de ikke slutte seg til en slik kritikk uten å skape vanskeligheter for sine kirker hjemme. Enten de vil eller ikke måtte de ta avstand fra dommer over sine regimer. Vi er ganske visst glade for å ha iblant oss brødre fra land med andre politiske systemer, og vi i det såkalte vesten, ønsker at de fra øst og syd skal vite at vi er rede til å godta profetisk dom over våre egne land, over våre egne systemer og de synder som mere eller mindre hører med til vår vestlige livsform. Men det er ikke i sannhetens interesse, eller i sant broderskaps interesse, at én målestokk brukes når man behandler den ene del av verden, og en helt annen når man behandler en annen. Det finnes ikke noen lett-vint løsning på det dilemma vi her står ovenfor, men en eller annen løsning må søkes. Det nåværende halvprofetiske spill kan ikke fortsette.

Lønnings konklusjon er:

I morgendagens ekumeniske samtale kan ikke den enestående karakter av *justificatio sola gratia propter Christum per fidem* hevdes overbevisende av en teologi som ikke er istand til å sikre den teologiske gyldighet i de krav som en lidende verden har overfor kirken. Dette, fremforalt dette, er den lærdom vi fikk av generalforsamlingen i Uppsala. Ganske visst skal vi fremme våre krav til Kirkenes Verdensråd. Men et større bidrag til fremtiden for hele den ekumeniske familie er det å rette kravene til oss selv.

Storingsrepresentant, lektor *Jakob Aano* (delegat) skriver i Norsk Misjonstidende 1968 nr. 28:

Kyrkjene sitt møte i Uppsala var ei oppleveling som måtte gjera djupt og varig inntrykk. Bare det å få vera delegat i denne imponerende forsamlinga av utsendingar frå kyrkjeforgreiningar frå alle kantar av jorda, var i seg sjølv ei storhending, — og var — og vert — ei stadig utfordring!

Trass alt sitt mangfald vart dette møte ei stadfesting på kyrkja sin universalitet: Her møtte vi det historiske resultatet av 2000 års misjonsverksemd! For kva var desse kyrkjene anna enn resultatet av kristen misjon, til ulike tider, i alle verdsbolkar, langs skilde kristeleg tradisjons-liner: Frå Thomas-kyrkja i India, med

ei levande kyrkjhistorie tilbake til apostel-misjonstida, — til unge afrikanske kyrkjesamfunn, nettopp etablerte som sjølvstendige einingar. — Og med observatørar både frå Rom og frå pinseveengrupper.

Visst var det mykje som virka framandsleg. Men grunntonen vart for meg likevel *glede* — og takksemd — for den mektige verdens-vide åndssamanhengen eg står i som kristen, som lem i Guds universelle kyrkje på jorda! Og etter alle — visseleg nyttige — åtvaringene i norsk kyrkjedebatt om farane frå Verdskyrkjerådet, om utvatning av evangeliet og om ein teologi som nærma seg den reine fornekinga, var det ei uventa og sterk oppleving å få møta ein så sentral og full-lødig evangelisk tone i dei innleiande innlegga, — frå biskop dr. Niles' sentrale opningspreik, til prof. H. Berkhofs kristo-sentriske foredrag «The Finality of Jesus Christ». Mykje av det vi høyrde i dei ymse debattane, var og oppmuntrende, t. d. den store plenumsdebatten om misjonsdokumentet. Frå alle kantar av verda, og frå ulike kyrkjer, lydde klår tale til støtte for dei synspunkt som m. a. det skandinaviske alternativet la fram. Og gjennom spontan applaus vart det til overmål klart kvar forsamlinga stod i spørsmålet om kva misjon var: Kva enn misjonen elles er, — først og sist, no som alltid, er det proklamasjon av Jesus Kristus som frelsar og herre, som «den einaste vi kan bli frelste ved», som også dr. Berkhof siterte frå Hebrearbrevet i sitt foredrag.

Men elles var det sakte nok av ting som gav god underbygging til den kritikken som ikkje minst i Norge har vore — og er — skarp. Ja, så kvass at krinsar som står m. a. Studentlaget nær, *etter* Uppsala på nytt oppmodar til utmelding or KV.

Etter noen kritiske bemerkninger om det anstrengende arbeidsprogram og den lite ansvarlige saksbehandling, fortsetter Aano:

Som aldri før vart det under dette møte av verdens kyrkjer streka under det ansvar eit kvart kristennemenneske har overfor verda: Dersom vi kristne i handling og holdning nektar likt menneskeverd til alle menneske ubunde av rase etc., så fornektar vi Kristus, — og vi er skuldige i like alvorleg vranglære som dei som avviser denne eller hin trusartikkel! Altså vranglære — «heresy» — i begge tilfelle, som tidlegare generalsekretær i KV dr. Visser 't Hooft uttrykte det i sitt interessante foredrag om «Mandatet til Den ekumeniske rørsle».

På dette grunnlaget vart det sagt mange saftige sanningar til dei kristne og til kristne samfunn i ulike delar av verda. Kristne er kalla til handling, også i sosial og politisk samanheng, ja, nettopp der! Trur vi at kristendommen har svaret på verdens nød og kaos, på vår tids kompliserte samfunnsproblema, korleis kan vi då *la vera* å gå inn i ordningane med vår kristne overtydning, med all den sakkunnskap og all den moralske holdning vi måtte ha . . .

Særleg i seksjonane 3 og 4 var desse spørsmåla framme. Etter mi meining har ein stort sett i dokumenta frå desse seksjonane funne råkande uttrykk for kallet til hugheilt kristent engasjement i samfunnsliv og politikk, og eg kan bare rå til at desse dokumenta blir grundig studerte også hos oss.

Det mest skuffende ved møtet i Uppsala var ifølge Aano dets behandling av politiske spørsmål:

Under slike omstende trur eg det er direkte skadeleg at Verdkyrkerådet tar for seg politiske spørsmål på ein så tilfeldig og overflatisk måte som det i stor mon vart gjort i Uppsala. Vi i den norske delegasjonen er svært opptatt av dette spørsmålet, og vil freista gjera synet vårt gjeldande i dei rette KV-kanalar.

Kirkemøtet i Uppsala, skriver fakultetslektor *Andreas Aarflot* (rådgiver) i *Luthersk Kirketidende* 1968 nr. 14, var en dobbelt utfordring — til sosialt engasjement og til innsats på det teologiske område. Hva det siste angår, siktes det til et kritisk oppgjør med «sekretærteologi» og «sekulariseringsteologi». Sine Uppsalainntrykk skildrer Aarflot slik:

Sommerens stormøte i Uppsala har tydelig vakt større interesse hos det brede publikum enn man regnet med på forhånd. Det ble ofret stor plass i aviser av forskjellig kulturpolitisk farge, og radio og fjernsyn oppdaget også snart at KV's generalforsamling viste seg å være «godt stoff». Et annet spørsmål er om deknningen i de forskjellige presseorganer har vært tilfredsstillende. For deltakerne som fikk sine inntrykk av generalforsamlingen gjennom aktiv deltakelse i møter og foredrag, kan det av og til synes noe fjernt og uvirkelig å lese om møtet slik det ble presentert gjennom pressekontorets briller. Det er neppe tvil om at pressestoffet til dels ble satt sammen ut fra en ensidig forhåndsforventning, og en altfor sterk vilje til å låne øre til de radikale grupper som opptrådte i og ikke minst *utenfor* generalforsamlingens offisielle ramme. I virkeligheten var Uppsalamøtet langt sterkere preget av konsentrert arbeid i grupper og seksjoner, og av solide foredrag, enn av tilfeldige resolusjoner og opinionsyttringer fra ungdomsdelegater og andre.

For en førstegangsdeltaker som undertegnede var det enkelte ting som særlig kom til å gjøre inntrykk. Først og fremst selve *møtet med representanter for forskjellige kirkesamfunn*. Både fargede og hvite deltakere bar i overveiende grad preg av å være dypt engasjert av sitt kristne trosgrunnlag. Det var berikende å møte alle disse kristne brødre og oppleve en enhet som virkelig går på tvers av konfesjonsgrensene.

Derneft var det overraskende lærerikt å være vitne til det rent *teologiske bidrag* som mange av delegatene fra andre kirkesamfunn kom med. Særlig viste det seg at de ortodokse hadde meget verdifullt å bidra med. Både i foredrag, gruppediskusjoner og under utformingen av dokumentene, søkte de ortodokse teologer å ivareta mange sentrale tanker i det bibelske budskap. Ut fra sine forutsetninger bidro de i ikke liten grad til å myke opp de radikale formuleringer i det opprinnelige misjonsdokumentet, og i arbeidet med dokumentet til 1. seksjon om kirkens katolisitet gjorde de seg sterkt gjeldende. Også representanter fra den

reformerte tradisjon, som presbyterianere, metodister og andre, sto i virkeligheten ofte vakt om de samme interesser som den norske delegasjonen kjempet for — og ofte med større diplomatisk kløkt og gjennomslagskraft. Det fikk vi oppleve ganske tydelig i arbeidet med misjonsdokumentet.

For det tredje ble det for undertegnede en stor opplevelse å merke hvorledes de forskjellige deltakere i sitt teologiske syn og sitt andaktsliv — så forskjelligartet det enn kunne virke — tok sitt utgangspunkt i *den samme Bibel* som også danner grunnlaget for vår lutherske lære. Det daglige bibelstudium over sentrale tekster til belysning av møtets hovedtema har nok ikke vært særlig stoff for avisreportere, men det hører med i bildet når en skal gi en rettfærdig vurdering av møtet. Tekstene ble presentert etter de nyeste bibelutgaver på 6 forskjellige språk. Ikke minst den engelske tekst var klar og enkel og i god forstand «moderne». Også prekenes og andakters var som oftest basert på en klar skriftanvendelse, selv om det her forekom unntak som kunne virke sjokkerende. Men det var i det hele tatt en nyttig påminnelse om noe av bredden i det bibelske budskap, at de forskjellige representanter så energisk søkte sitt utgangspunkt i den samme hellige skrift.

Når en holder klart for seg generalforsamlingens karakter, og KV's konstitusjonelle egenart, synes det klart at det er berettiget å delta i samarbeidet om de økumeniske spørsmål i dette forum, slik de norske delegater gjorde i Uppsala denne sommeren. Personlig er jeg overbevist om at vi har mer å vinne ved å være med enn ved å holde oss utenfor.

Under overskriften «Impuls fra Uppsala» skriver instituttleder, pastor *Enok Adnøy* (rådgiver) i Kirkebladet 1968 nr. 14:

Det er for tidlig å gjøre opp status etter Uppsala-møtet. Men det står iallfall klart at Uppsala bar bud om et oppbrudd. Hvor sterkt dette vil virke som impuls til oppbrudd i kirkene, vet vi ennå ikke. Men det er ikke usannsynlig at den kan komme til å gripe dypere og endre mer enn hva som er skjedd på en god stund. De mest våkne har lenge sett og sagt at dette oppbrudd måtte komme. Uppsala-møtet slo det fast for kirkene som helhet.

Oppbruddstegnene var kanskje lettest å se i det som skjedde utenom det offisielle program, som for eksempel de mange gudstjenestene som ble arrangert av grupper av unge. Her var mange skranker falt, og man gikk radikalt nye veier. Denne frie holdningen til tradisjonene og den energiske viljen til å finne andre og bedre uttrykk for møtet mellom Gud og hans folk er neppe bare et blaff.

Om en ser på det generalforsamlingen offisielt uttalte, så inneholder det ikke noe radikalt nytt, ikke noen halsbrekkende idéer eller epokegjørende oppdagelser. Der det tales teologisk, er det stort sett en sunn og i god forstand tradisjonell teologi som kommer til orde, selv om en del runde formuleringer nok skjuler motsetninger. Det som sies om økonomiske, sosiale og politiske spørsmål — og det er ikke så lite — er egentlig ikke så oppsiktsvekkende i og for seg. Det er heller nøkternt.

Hva består da oppbruddet i?

I og med Uppsala-møtet har kirkene som kirker gitt seg i kast med de problemer som i dag truer både mennesket og menneskeheten: hungeren, den voksende kløft mellom rike og fattige, undertrykkelse og utbytning, teknisk utvikling kontra sosial rettferd og menneskeverd. Kirkenes representanter mente ikke at de var i stand til å gi resepter på løsningen av disse formidable problemene. Men det kan vel sies at generalforsamlingen satte seg det mer beskjedne mål å forsøke å rykke kirkene ut av deres isolasjon, enten den er betinget av misforstått åndelighet, kirkelige tradisjoner eller avdanket nasjonalisme. Som mål er det mer enn nok — endog for den mest representative samling av kristne i løpet av de siste 900 år!

Rettferdighet for de undertrykte, mat til de sultende, frihet som en menneskerett og en reell mulighet for alle, rimelig fordeling av livsgodene på hele jordens befolkning — selvsagt har vi hørt det før, naturligvis visste vi dette. Det er nettopp det uhyggelige: Vi har hørt og vet. Men har vi skjønt? Og om vi har skjønt, hva kan vi så gjøre?

Når Uppsala-møtet ble den rystende opplevelse for mer enn en deltaker, finnes forklaringen kanskje først og fremst på dette plan. Det som gjorde dypest inntrykk og vil være vanskeligst å bli kvitt, var de enkle ord om ansvar for vår bror og vår medskyldighet i den urett som skjer, enten ordene kom fra katolikken Barbara Ward eller fra lutheraneren Olov Hartman. Når ordene rammet så tungt i begge disse tilfelle, var det fordi de begge var formidlere, på hver sin måte, av den samme omsorg og den samme brennende iver som talte gjennom profetene: Se, jeg har i dag lagt fram for deg livet og det gode, og døden og det onde! Det er mulig, sa Barbara Ward, å skaffe mat og menneskeverdige kår for alle mennesker i verden, om vi vil ta i bruk det vi vet og kan, vår vitenskap og teknikk, for *dette* formål, og samtidig er villige til å dele godene med hverandre på rimelig vis. Det vil ikke en gang være noe offer for oss i de rike land å gjøre dette. Men lærer vi ikke å se over landegrensene, å virkelig fatte at der er *én* menneskehet, så er dommen uunngåelig.

I Kirkebladet 1968 nr. 14 har ingeniør *Jens Wisløff* (rådgiver) denne kommentar:

Jeg må innrømme at jeg trivdes godt i Uppsala. En kirke som er engasjert — som bekjenner at den har en desperat følelse av hastverk — den gir inspirasjon. Vår norske kirke er ikke for meget preget av at noe haster — skjønt den skulle ha gode grunner! Men skal kirken få noen betydning i vår tid, så må den først få klarhet over sin egen målsetning....

Vi har forskjellige syn på vårt medlemskap i Kirkenes Verdensråd. Jeg tror vi kan lære av den atmosfære av respekt som hersket i Uppsala overfor representanter for de «konservative evangeliske». — Vi får prøve å lytte til deres kritikk. Ekumenikk som ikke rekker fra Fredriksgate til Staffeldtsgate, er ikke mye tess! Men det fritar ikke oss som mener vi bør være med, fra virkelig å gjøre alvor

av vårt medlemskap. Det tør være at vi kan yde noe — det kan like meget tenkes at vi har meget å lære.

Umiddelbart etter avslutningen av generalforsamlingen hadde Aftenposten et intervju med biskop *Kaare Støylen* (delegat). Avisen skriver (20. juli 1968, morgenutgaven):

I en samtale med Aftenposten uttaler biskop, dr. Kaare Støylen at det som hadde betatt ham mest under generalforsamlingen, var det dype kristne alvor i det sosiale og politiske engasjement som hadde preget foredrag og forhandlinger. Man var blitt stilt overfor hele problematikken i verdenssammenheng, forholdet mellom fattige og rike land, kriger, undertrykkelse og rasemotsetninger. Og de drøftelser som har funnet sted om dette, har vært bestemt ut fra en virkelig engasjerende kristen motivering, selv om enkelte uttalelser må karakteriseres som noe overfladiske.

Om den norske kirke skal få noe fra Uppsala, må den ta et dypt alvorlig kristent ansvar i den politiske sammenheng.

I tilslutning til dette intervju kom «norske stewards i Uppsala» med denne uttalelse (Aftenposten 27. juli 1968, aftenutgaven):

Vi som også har hatt anledning til å følge kirkemøtet på nært hold, har opplevet store ting i Uppsala. Vi er blitt inspirert og vekket til et nytt syn på Kirkens muligheter i verden.

Vi håper at Den norske kirke vil virkeliggjøre disse muligheter. Vi håper og vi skjønner at noe *må* skje her hjemme.

Vi må åpne øynene og se at jorden er én, befolket av én menneskehet. Vår sosiale samvittighet må gjelde utover snevre landegrensener. Vi har like store forpliktelser overfor medmennesker i andre egne som i de norske. Vi tror at kirkens folk og andre engasjerte, vil en verden hvor individets verd respekteres og hvor enhver får utfolde sine muligheter i forståelse for andres like rett.

Vi håper nå at vår norske kirke har fått inspirasjon til å forkynde Kristi kjærlighets evangelium med full kraft og i all dets provoserende radikalisme.

Forskningsstipendiat *Torleiv Austad* (gjest) skriver i Luthersk Kirketidende 1968 nr. 14:

De som hadde håpet at sekulariseringsteologiens paroler skulle slå igjennom blant deltakerne i Uppsala, må ha reist skuffet hjem. De fleste av de teologiske foredragene var av mer konservativ karakter. Den teologi som på forhånd ble så skarpt kritisert bl. a. i Norge, ble i ikke liten utstrekning radert ut i de endelige seksjonsdokumentene. I en så broket forsamling overrasket det ikke at enkelte røster slo til lyd for en mini-teologi av sekulariseringstypen, men den vant aldri noen bred tilslutning hverken i komitéer, seksjoner eller plenum. Det

ble tydelig at representantene for kirkene er langt mer moderate enn staben i Genève (som ofte er mer eksperimentteologer enn kirkelige teologer).

Cand. mag. *Ole-Martin Nymo*en (ungdomsdeltaker) avlegger rapport og fremsetter forslag i en artikkel i Kirkebladet 1968 nr. 14:

Men hva som egentlig er Uppsalas storhet og varige verdi, er kirkemøtets vitnesbyrd om enhet. Enhet mellom folkeslagene og enhet mellom kirkene ved den ene Gud som skaper, forsoner og gir nytt liv. Denne enhet, på samme tid både håp og realitet, vil for oss som har fått anledning til å delta i Kirkenes Verdensråds fjerde generalforsamling, bli stående som en stadig kilde til inspirasjon og takknemlighet....

Hva teologien angår, forekommer de nye tendenser meg noe overraskende. Dette kan muligens skyldes to ting: For det første at vi i Den norske kirke kanskje har hatt en noe fordomspreget oppfatning av KV's «teologi», og dernest at de teologiske tendenser som dominerte i generalforsamlingens forberedelsesdokumenter, var mindre representative for medlemskirkene enn antatt. — Det nye, solide ortodokse tilskuddet fra østkirkene har naturligvis gjort sitt....

Medlemskirkene må gå inn for å utnevne sine ungdomsrepresentanter selv, og la disse fullt ut bli inkorporert i sine offisielle delegasjoner....

Forutsetningen for at noe slikt skal gjennomføres, f. eks. for Den norske kirkes vedkommende, må være at den tar sine unge ganske anderledes på alvor (her tenkes ikke bare på delegatemner). De må betraktes kapable for mer klubbvirksomhet. — Bl. a. sitter de inne med erfaringer om den moderne verden som ingen annen før har hatt, og som det er på tide å ta alvorlig hensyn til.

Biskop *Johannes Smemo* i et NTB-intervju, her gjengitt etter Vårt Land 26. juli 1968:

Neppe noen gang tidligere har vi opplevet et kirkemøte som det i Uppsala med så mange nye trekk og en slik konfrontasjon av generasjonene og de forskjellige syn innen kristenheten. Om man tidligere har kunnet anklage kirken for å være anonym, lar det seg ikke gjøre i 1968. For meg står det slik at vi på ingen måte skal avvise de sterke strømninger av berettigede kristne motiver som Kirkenes Verdensråds generalforsamling viste. Her bryter det på dypt vann, og kirken må glede seg over sjansene til en ny oppvåkning over hele kristenheten.

Formene skal vi ikke feste oss for mye ved. Og hvis vi ensidig dømmer og klager, blir det noe usant og ufruktbart over vår holdning. Men kritikken skal ikke undertrykkes, og jeg er takknemlig for at den norske delegasjon i sin holdning viste at det går an både å være kritisk og positiv. Personlig hadde jeg ønsket en sterkere understrekning i Uppsala av at det ikke er kirkens primære oppgave å være samfunnsforbedrer, men å forkynne frelsen i Jesus Kristus som begynner med det enkelte menneske og derfra gjennomsyrrer hele samfunnet.

Om «Ordene fra Uppsala», skrev Aftenposten redaksjonelt 20. juli 1968, morgnutgaven:

Vi tror virkelig at kirkenes møte i Uppsala vil få vidtrekkende betydning. Generalsekretær Carson Blake uttalte til pressens representanter ved møtets slutt at det er enkelte av delegatene som har i sin makt å forandre sine kirkers holdning til mange av de spørsmål som er blitt behandlet. Andre har ikke noen slik makt, men også de kan øve en positiv innflytelse i de små kirkegrupper de tilhører. For — som han sa — kristendommen begynte jo i en liten gruppe. I tillegg kommer den enorme innflytelse som moderne massemedia øver. Mange hundre reportere har i løpet av disse uker formidlet inntrykkene, tankene og ordene fra Uppsala til millioner av mennesker i mange land. De har ikke bare fått mange til å innse at kirkene har bidrag av betydning å yte vår verden, men de har gitt og vil kunne gi den økumeniske bevegelses ledere en verdifull støtte i bestrebelsene på å få kirkesamfunnene selv til å se sitt ansvar og til å bruke sine muligheter.

Vårt Land redaksjonelt 22. juli 1968, under titelen «Blandet blomsterfrø»:

For nå fremdeles å bli i det botaniske billedspråk: Noe er også å finne av den gode sæd fra Guds ord i Den Hellige Skrift. Og som rett plantet og pleiet kan gro frem til åndelig næring og fornyende sjeleføde. Det avhenger imidlertid mye av hvordan marken åndelig og teologisk er beredt i de forskjellige medlemskirker, som nå får generalforsamlingens tankekorn til videre behandling.

Men det teologiske ugress mangler visst heller ikke i pakken. Og noe av det kan komme til å vise seg som giftplanter når frukten skal høstes. La oss imidlertid vente med den analysen til dokumentene foreligger her hjemme i sin helhet. Det må i alle tilfelle for Den norske kirkes vedkommende bli tale om å å sikte det hele gjennom et evangelisk-luthersk søll — prøve alt og holde fast på det gode, og bare på det. Hvilket er utlagt: alt må prøves på grunnprinsippet: *Skriften alene*.

Og den prøvingen må ikke bare bli deres sak som har vært delegater i Uppsala. De er vel for øvrig slitne nok nå til å få sin ferieavkobling fra teologisk problematikk. Dessuten er de som aktører i kirkemøtet ikke de mest uhildede. Vi hører gjerne og med interesse deres vurderinger og kommentarer. Men vil også gjerne høre andres, som med mer av avstandens objektivitet kan bedømme det hele

Her er alle fornøyd med noe og ingen med alt, sa en av de norske delegatene da de alternative utkast var mikset sammen til noe som så ble generalforsamlingens samlede budskap — minus ti stemmer. Man må jo være ganske og blankt uvitende om motsetningene på misjonsteologiens område for ikke å forstå at dette «samlede budskap» intet annet kan være enn en felles emballasje om blandet frø.

Blandingen tør nok ved nærmere analyse vise seg å inneholde sorter av så stor

grunnteologisk forskjell at de ikke kan dyrkes i ett og samme kirkebed. Og dermed står også vår kirke og vår norske misjon innenfor et valg.

Den moderne økumenikk åpenbarte i Uppsala sin sanne karakter, hevder redaktør *Arthur Berg* i Norsk Misjonstidende 1968 nr. 28:

Verdskyrkerådets generalforsamling i Uppsala i sumar var eit viktig stormøte. Viktig fordi det gav eit klårare og sannare nærbilete av denne rørsla enn vi tidlegare har hatt. Viktig ogso fordi møtet ikkje kan bortforklårast. Det som hende der, var ikkje tilfellelege mistak og inkuriar. Snarare var det ein klår demonstrasjon av at idéar er konsekvente. Den indre dynamikken i ein idé faldar seg alltid ut etter sin eigen grunnhått. At folk ynsker ei anna utvikling eller ikkje skynar dynamikken, tek idéen ikkje omsyn til.

Møtet var viktig fordi den moderne ekumenikken no har openberra sin karakter. Og då må leidarane i Verdskyrkerådet velja om dei vil lata rørsla halda fram på denne Bibel-framande vegen, eller om dei vil vika inn på tryggare grunn

Skriftordet «Sjå, eg gjer alle ting nye» var hovudtemaet for generalforsamlingi. Men dette ordet vart rett og slett ille medfare under møtet. Det er merkeleg at nett denne hovudveikskapen so å segja ikkje har vore nemnt i kritikken her heime

Eg trur at det hadde falle eit mykje klårare lys over heile den ekumeniske situasjonen dersom kritikken hadde teke eit slik prinsipielt utgangspunkt. Det utvikstårnet som den norske kritikken har valt, tykkjest ikke vera høgt nok

Det er ikkje tale om den einskapen som Bibelen talar om. For Bibelen talar om einskap i *tru*. Uppsala demonstrerte *pluralisme* i trui.

Generalsekretær *Tormod Vågen* på lederplass i Utsyn 25. august 1968:

Enda er det for tidlig å si det endelige ord om Uppsalamøtet 1968, men inntrykket av selve møtet skulle vel være sannest nå mens det er ferskt. Jeg har lyttet til hva de har å si som deltok i møtet. De fleste har noe både på pluss og minus siden. Nettopp derfor sitter vi igjen med mange spørsmål. Hva kan det bety at en av deltakerne ble «særlig imponert» av en katolsk foredragsholder og en annen deltaker opplevet at enheten med de ortodokse var «større enn jeg trodde»?

Alltid når et større møte arrangeres, vil vurderingen bli ulik, men når det gjelder selve møtets *budskap*, er det farlig å godkjenne budskapet fordi det var flere pluss enn minus, slik som flere norske deltakere synes å gjøre.

Etter å ha sitert hva Vårt Land og Dagen har skrevet redaksjonelt om møtet, skriver Vågen til slutt:

Mange av oss som satt heime, frykter at virkningen av møtet vil bli minus når det endelige resultat blir summert.

I en leder i et senere nr. av Utsyn (1968 nr. 16) heter det:

En konferanse arrangert av evangeliske student-organisasjoner i Norden, har kommet med en uttalelse som er egnet til å vekke oppmerksomhet og ettertanke.

I uttalelsen heter det at «vi ser med sterk bekymring på utviklingen innen den økumeniske bevegelsen i Kirkenes Verdensråds regi». Derfor er «tiden forlenget moden til at de kirker og kirkelige organisasjoner som ønsker å ta den bibelske åpenbaring på alvor, trer ut av Kirkenes Verdensråd og dets organer».

Som kjent var det det norske bispekollegiet som, med godkjenning av Kirke- og undervisningsdepartementet, i all stillhet meldte Den norske kirke inn i Kirkenes Verdensråd.

Da den norske kirke ble innmeldt i K.V. — i 1948 — var dette rådet et ubeskrevet blad, og innmeldingen vakte liten oppsikt og svært liten motsigelse (bortsett fra noen «syrlige lutherske kommentarer», bl. a. i vårt blad).

Men den utviklingen som er foregått i Verdensrådet, især i den siste tiden, er sterkt foruroligende. Som det heter i den nevnte uttalelsen, er «mennesket og verden kommet i sentrum istedenfor Gud og Guds rike. Menneskets stilling overfor den hellige Gud og frelsen i Jesus Kristus er erstattet med en forkynnelse av humanitære oppgaver. Det blir talt om Guds gjerninger i historien og om Kristi spor i fremmede religioner på en måte som truer med å føre rett ut i kirkeoppløsning og religionsblanderi.»

Derfor mener også vi at tiden nå er inne til at Den norske kirke trer ut av Kirkenes Verdensråd og dets organer.

I sitt nr. for 10. august 1968 hadde Vår Kirke en lederartikkel med titelen «Etter Uppsala». Det heter her:

De positive vurderinger av Uppsala synes overveidende, de kritiske synspunkter av mindre vesentlig art. Kanskje kan man trekke den konklusjon at Uppsala er den generalforsamling som har fått ferrest indre problemer. Amsterdam hadde startvanskelighetene og lå i skyggen av den kalde krig. Evanston var preget av hensynet til de ortodokse kirker. New Delhi var delvis lammet av stridighetene omkring det internasjonale misjonsråd. I Uppsala har man stått friere til å samle seg om kirkens misjonerende oppgaver. Dessuten er gjennom en årrekke skjedd en kirkens besinnelse på verden og kirkens plass i denne. I Uppsala fikk den et slags gjennombrudd og er i resolusjonene til dels kommet sterkt og fullgyldig til uttrykk. Grunnlaget er lagt for en konstruktiv innsats.

I en Uppsala-kommentar — med undertitelen «Randbemerkninger fra ringside» — har redaktør *Gunnar Rødahl* disse betraktninger:

Den virkelig spennende utfordring fra Uppsala 68 ligger i betoningen av kirkens sosiale, økonomiske og politiske engasjement. Man reagerer umiddelbart ved å snakke om slagside. Sosialetikken kom i skyggen av teologien. Kan det være

kirkens oppgave å diskutere verdenshandelen? Likevel vil ventelig «Etter Uppsala»-debatten måtte beskjefte seg grundig med disse spørsmålene....

Uppsala-impulsene kommer til å bringe uro, men forhåpentlig en sunn og fruktbar uro på områder hvor en oppruskning er nødvendig...

For her ligger spørsmål som inneholder sprengstoff. Her kan generasjonsmotsetningene slå ut i lys lue, her kan en grunnfestet norsk misjonsoppfatning bli utfordret, og her kan forkynneren få nye aspekter å gruble over.

Professor *K. E. Skydsgaard* (delegat), i *Kristen Gemenskap* 1968 nr. 3:

Den «forudforståelse», ud fra hvilken Uppsala-mødet går i gang med sine overvejelser, er ikke en kirkelig, lukket, tradisjonel teologisk, ortodox, liberal, barthsk eller bultmannsk forudforståelse; den er skabt ud fra en analyse og konkret erkendelse af den verden, vi selv er en del af, og som vi er bundet til. Verden er virkelig forstået som *verden*, ikke blot som den lille tredjedel, de gamle europæiske og nyere nordamerikanske landsdele består af, men også og måske endda især den resterende to tredjedels-verden. I skæringspunktet mellem denne verden i dag og det bibelske vidnesbyrd om Jesus Kristus befinder Uppsala-mødet sig. Det er i hvert fald dets intention....

I afsnittet om enhed for hele kirken tales der kritisk om de foreløbige konfessionelt bestemte «universelle» enheder, og blikket rettes frem imod en virkelig konciliar form af hele kirken, altså imod et almindeligt fritt kristeligt koncil, som Luther til det sidste drømte om. Kan det siges, at Uppsala-mødet var et for-forkoncil i retning af et sådant universelt kirkemøde?

Biskop, professor *Bengt Sundkler* (delegat), i *Svensk Missions-tidskrift* 1968 nr. 3:

Nya dimensioner representerades av de delegationer och grupper som nu för första gången i Kyrkornas Världsråds historia gjorde sig gällande: de ortodoxa; romersk-katolska «delegated observers»; latinamerikanska pingstväänner; samt ungdomsdelegationen inom och utanför generalförsamlingen, inkl. det som det visade sig mycket viktiga initiativet, «Club 68». Som aldrig tidigare fick en generalförsamlings arbete djup resonansbotten i gudstjänstlivet i stadens många kyrkor och kapell, inte minst domkyrkans gudstjänster. Också detta blev en hela generalförsamlingens dimension som för många blev en upptäckt.

Nathan Söderblom skulle ha hälsat detta med särskild glädje. När han för femtio år sedan planerade att förlägga sin ekumeniska konferens till Uppsala, var det därför att han ville låta debatten kring sociale och internationella problem förankras i och fördjupas genom gudstjänstlivet i Uppsalakatedralen.

Sin särskilda profil fick Uppsala 68 genom den teologiska huvudaccenten. I försöket att för vår tid tolka och förstå ordet om «allting nytt» skrev Uppsala 68 en mäktig modern kommentar kanske inte så mycket till Uppenbarelseboken

sista kapitel, men desto mera till Aposteln Jakobs ord «Varen ordets görare och icke allenast dess hörare, eljest bedragen I eder själva».

Vissligen kan det vara värt at framhålla att Ordets hörande naturligtvis också hörde til Uppsala 68. Bibelstudierna blev i många fall särskilt värdefulla erfarenheter . . .

Det har sagts att i Uppsala 68 den horisontala linjen kom att dominera på den vertikalas bekostnad. I längre perspektiv kan det kanske komma att visa sig att man inte kan mekaniskt särskilja dessa två: de hör ihop, som stammen och tvärbjälken i korset. Att Faith & Order-frågorna om ämbete och kyrkounion denna gång mindre kom till sin rätt är uppenbart. Men på samma sätt som Stockholm 1925, i sin generation, syftade till enhet genom ett övergripande, socialt och internationellt engagemang, så är det tänkbart att debatten i Uppsala 68 kan få en liknande effekt. Vårt gemensamma ansvar och engagemang för världens nöd tvingar oss närmare varandra och gör oss till ett — om det bara inte blir *alltför* fashionabelt i vår generation att med hätsk ovilja doktrinärt fördöma varje avvikelse från den speciella position som en viss grupp funnit lämplig att intaga. Det är dock ett ekumeniskt sammanhang vi tillhör, och det förpliktar till en viss vilja att söka förstå varandra.

Docent *Johannes Aagaard* (rådgiver), i Norsk Missionstidsskrift 1968 nr. 3:

Missionsteologisk var Uppsala 68 — Kirkenes Verdensråds generalforsamling — af største interesse. Dels blev der truffet mange væsentlige beslutninger med hen syn til de fremtidige studier, dels blev der under mødet vedtaget nogle betydningsfulde erklæringer.

Det blev f. eks. vedtaget i Divison of World Mission and Evangelism at indlede et omfattende studium af betydningen af «frelse». Hovedspørgsmålet er forholdet mellem frelsen og menneskelighed. Er frelsen kun noget, som begynder i det hinsidige, eller er frelsen allerede nu til stede som begyndelse, og omfatter denne begyndelse de menneskelige fremskridt i henseende til fred og social retfærdighed?

Professor *Edmund Schlink* (delegat), i Økumenische Rundschau 1969 nr. 1 — i en artikkel om rapporten fra seksjon I:

To korte setninger må fremheves, setninger som lett kan oversees når man leser rapporten, men som er av stor prinsipiell betydning. Disse setninger markerer nemlig et mål som mange har besluttet seg til å ha klart for øye i forbindelse med hele det videre arbeid. Det er denne bemerkning i avsnitt 19: Kirkenes Verdensråd så vel som de regionale råd «kan betraktes som en overgangsløsning inntil en i sannhet universell, økumenisk, konsilier form for felles liv og vidnesbyrd er blitt en virkelighet. Kirkenes Verdensråds medlemskirker må arbeide for at et virkelig universelt konsil nok en gang skal kunne tale for alle kristne og vise vei inn i fremtiden.» Det tema som her er angitt, arbeides det intenst med

i en underkommisjon innenfor Faith and Order-kommisjonen, og dette tema er i virkeligheten overordentlig viktig som det fjernere mål for det økumeniske arbeid det er.

I forbindelse med kirkens karakter av både å være kalt ut fra verden og å være sendt inn i verden, heter det:

Den annen bevegelse — «inn i verden» — ble i Uppsala langt sterkere betonet enn den første — «ut fra verden». Det behøver ikke å medføre skade når det skjer i en bestemt situasjon. I virkeligheten er verdenssituasjonen idag en utfordring til dette. Forøvrig må man huske at Verdensrådet har to røtter, nemlig verdenskonferansene for «Life and Work» og for «Faith and Order». Dette har forståelig nok ført til en viss vakling mellom emnene. Det har vært dels samling av de kristne til ett fellesskap, dels innsats for rettferdighet og fred i verden som har stått i forgrunnen ved sammenkomstene. Men jeg kan allikevel ikke la være å nevne at jeg nærer bekymring for at det i dagens kristenhet er en tendens i retning av en *prinsipiell* aksentforskyvning, — ikke i de ortodokse kirker, men i hele den vestlige kristenhet, og det såvel i den romerske katolisisme som — og frem for alt — i protestantismen.

Om møtet forøvrig skriver Schlink:

Forsamlingen i Uppsala var i det store og hele — det kan man vel si — i teologisk henseende temmelig konservativ. Ytringer av en «Gud er død-teologi» spilte overhodet ingen betydelig rolle. Nettopp på grunn av denne konservative sammensetning var det så bemerkelsesverdig at det forelå en viss aksentforskyvning.

Forstå meg rett! Jeg sier ja til alle Uppsalatemaene, og det uten noe som helst unntak. De kristne må forstå at de i den situasjon menneskeheten befinner seg i idag, har et sosialt og politisk ansvar, som går ut over det man som kristen tidligere var vant med å oppfylle som plikt innenfor de bestående nasjonale og sosiale ordninger. Det gjelder idag i virkeligheten menneskeslekten som helhet. Det gjelder i virkeligheten om å finne nye ordninger som samordner for felles innsats folkenes økonomi, politikk og oppdragelse. Problemet begynner der hvor denne tjeneste trer i forgrunnen vis-a-vis kirkens øvrige oppgaver, mens forkynnelsen og kjærligheten som personal virkelighet trer i bakgrunnen.

Uenigheten i Uppsala gjaldt prioriteringen, hevder *John V. Taylor* (delegat og formann i den komité som utarbeidet det nye misjonsdokument). «Vertikalistene» understreket nødvendigheten av personlig omvendelse; «horisontalistene» nødvendigheten av sosial forvandling, — ingen av disse betegnelser er dekkende eller fair, mener han; sannheten er på én og samme tid vertikal og horisontal. Men et virkelig møte mellom disse to «sider» kom

ikke i stand i Uppsala. Taylor skriver i CMS News Letter, oktober 1968:

Den syntese man hadde siktet på, fant man ikke frem til. Rapporten gir sterke uttrykk for begge synspunkter. Disse ble satt sammen med atskillig dyktighet, men uten at den grunnliggende motsetning kunne skjules. Og det er akkurat på dette punkt alle slike utkast kommer til kort. Å peke på at visse tradisjonelle ord er tatt med, vil ikke tilfredsstille en tradisjonalist, hvis den mening de gir uttrykk for motsies i den følgende setning. Representantene for de to sider kjempet for å få inn nettopp de uttrykk som kunne sikre deres egen posisjon, men det var ytterst sjelden at de hørte på hverandre. Det kom ikke til et virkelig møte.

Vi avslutter første hovedgruppe av Uppsala-kommentarer med en uttalelse av *W. A. Visser 't Hooft* (rådgiver), den tidligere generalsekretær i Kirkenes Verdensråd, om forholdet mellom utvikling og frelse (International Review of Missions, oktober 1968):

Økonomisk og sosial utvikling er et viktig anliggende. Jeg tror at jeg har sagt nok om det ved forskjellige anledninger, på Konferansen om kirke og samfunn og i andre sammenhenger, så ingen kan tro at jeg betrakter dette som en sak av sekundær betydning. Ikke desto mindre er det helt umulig å sette likhetstegn mellom utvikling og frelse. Vi ser bare altfor klart at det er slik. Jeg sikter til det som skjer blant ungdommen. Her har vi de utviklede land, men er de «frelste» land? De er ikke det! Ungdommen skriker det inn i ørene på oss: «Vi tror ikke at livet er verdt å leve i dette overutviklede forbrukersamfunn.» Uten på noen måte å ignorere den oppgave utviklingen representerer, må vi gi et direkte svar på de absolutte fundamentale spørsmål om hva det er som i siste instans gjør livet meningsfylt. Vårt svar er at livet har mening bare når det leves i forhold til Gud, og at vi lærer Gud å kjenne i Jesus Kristus. Mange taler til oss om Jesus som «mennesket for andre». Det er selvsagt sant, men Jesus var først og fremst mennesket som ble sendt av Gud, og mennesket som levde sitt liv for Gud. Vi siterer alle (av og til kanskje alt for ofte) Matteus 25. Hjelp dem som sulter, hjelp dem som tørster, hjelp fangene! Men *hvem* er det som har sagt dette? Det er Herlighetens Herre på sin trone! Når vi siterer slike avsnitt skal vi ikke bare tenke på hva de sier, men også fortelle hvor og hvem vi har fått dem fra, så det hele ikke bare blir løst snakk. Vi mottar dem fra *hans* munn som kan gjøre disse «ord» til virkelighet i vårt liv.

II.

Også i denne gruppe lar vi først Norge få ordet, og deretter noen andre land. Instituttleder, pastor *Enok Adnøy* (rådgiver) i Mellomkirkelig Nytt 1968 nr. 3:

I seksjon II for eksempel, der det berømte misjonsdokumentet ble behandlet, var det gledelig å høre hvor mange som gav uttrykk for de samme synsmåter

som det nordiske alternative utkast forsøkte å målbære. Det interessante var at de fleste av disse talsmenn for et bibelsk misjonssyn ikke kjente dette utkast, og at de representerte mange forskjellige kirkesamfunn. Det ble demonstrert at å hevde evangeliets forkynnelse for syndere som kirkens første oppgave — så visst ikke er noe som nordmenn eller lutheranere har monopol på. Men det må også føyes til at sterke krefter ønsket en annen betoning, og at det endelige dokument var resultatet av et forsøk på å samarbeide to syn som foreløpig ikke har funnet sammen. Ingen av seksjonsrapportene er noen brillante dokumenter. Dertil har altfor mange vært borti dem og dyttet og trykket dem i hver sin retning. Misjonsdokumentet ble langt fra det dårligste.

Biskop *Kaare Støylen* i intervju med *Aftenposten*, Uppsala 19. juli 1968 (*Aftenposten* 20. juli 1968, morgenutgaven):

Det står ikke til å nekte at misjonsinteresserte nordmenn har sett frem til generalforsamlingen med stor spenning. Reaksjonene mot enkelte punkter i det forberedende dokument i Misjonsseksjonen var jo temmelig sterke. Fra norsk side har vi nu grunn til å være fornøyd med generalforsamlingens og ledelsens reaksjon på våre synspunkter. Det som har vært om å gjøre for ledelsen, er å få sagt tingene på en måte og i et sprog som det moderne menneske forstår. Det er jo også vi interessert i, men faren er at man dermed ordlegger seg slik at det saklige innhold svekkes.

Biskop *Per Lønning* (delegat), i *Kristen Gemenskap* 1968 nr. 4:

Seksjonen hadde en uhyggelig vanskelig oppgave, siden et supplerende dokument ble lagt frem av tyske delegater, og et alternativt forslag av skandinaviske. Bakgrunnen var utvilsomt den noe kontroversielle utforming av det opprinnelige utkast, som meget bevisst tok sikte på å behandle misjonsoppgaven i et utradisjonelt perspektiv. Dettes tilhengere la vekt på betydningen av å unngå unødvendig gjentagelse av ting som tidligere var uttalt. Betydningen og nødvendigheten av evangelisering ble nokså summarisk behandlet. Derimot ble «spenningpunktene» viet bred oppmerksomhet: knutepunktene i politiske og kulturelle kriser i verden idag, hvor kirken er kallet til å gå inn i dialog og handling for å sikre menneskets menneskelighet. Dokumentets kritikere satte ikke først og fremst spørsmålstegn ved de praktiske oppgaver som utkastet oppstilte for kirken, men de var uvillige til å identifisere disse oppgaver med «misjon», og de ønsket en klarere definisjon av kirkens grunnleggende forpliktelse til å forkynne evangeliet.

Det må virkelig sies at Seksjon II gjorde en bemerkelsesverdig innsats for å forlike de avvikende interesser, både dens medlemmer og tillitsmenn bør ha honnør for sitt arbeid. Men på tross av dette viser seksjonens arbeid meget tydelig svakheten ved fremgangsmåten. Burde ikke en viktig uttalelse om «Fornylse i misjon» bli utarbeidet ved en fullstendig annerledes fremgangsmåte? Og burde ikke det endelige resultat fremvise en klar konfrontasjon mellom de avvikende meninger, med en klargjøring av forskjellen som sådan, heller enn å begrave de omtvistede

spørsmål i et kompromiss? Avslører ikke dette overhengstelige ønske om å tale med én munn i virkeligheten en mangel på tillit til vår grunnleggende enhet? . . .

Striden i seksjon II følte som et virkelig nederlag av mange av sekulariseringssteogene.

Forskningsstipendiat *Torleiv Austad* (gjest), i Luthersk Kirke-tidende 1968 nr. 14:

Selv om ikke misjonsdokumentet (seksjon II) ble så godt som vi nordmenn kunne ønske det, får man sannelig glede seg over den innflytelse som det skandinaviske alternativet utøvde.

Misjonsskolelærer, pastor *Gunnar Stålsett*, den norske representant i det tremannsutvalg som utarbeidet det skandinaviske alternativ, i et intervju i *Vårt Land* 9. august 1968:

I det hele springer det fort i øynene en klarere og i beste forstand tradisjonell teologisk profil i talen om misjonens oppdrag. Den alminnelige, enlinjede humaniseringsprosess som sto frem som misjonens mål i det opprinnelige dokument, er her erstattet med en erkjennelse av at det er ved troen på Jesus Kristus, inkarnert, korsfestet og oppstanden, at mennesket får del i den nye slekt. Det tales om en ny fødsel ved Den Hellige Ånd med Ord og sakrament. Guds folk er ikke lenger å forveksle med menneskeheten i det hele. Det er en størrelse som man kommer inn i ved en ny fødsel. Bibelen og de forskjellige Åndens gaver Gud har satt i menigheten, har fått sin plass. Og man kan ikke annet enn glede seg over et utsagn som dette: «En menighet kan bare være et levende Kristi brev så langt den er grunnfestet i Evangeliet» . . .

Etter noen kritiske anmerkninger til dokumentets språkbruk, fortsetter *Stålsett*:

Tross de svakheter og det kompromisspreg som jeg har pekt på, mener jeg at det som nå foreligger gir et mulig grunnlag å arbeide videre på. Norsk innsats må gå ut på også i fortsettelsen å søke samarbeid med søsterkirker for i dette viktige forum å bidra til å lede misjonstenkningen i felleskristent spor, til full mobilisering av alle kristne til en klar forkynnelse av evangeliet og til tjeneste for medmennesker. Det er etter Uppsala ikke aktuell politikk å melde seg ut av Kirkenes Verdensråd — selv om man stadig bør holde muligheten åpen for eku-mensk engasjement i andre sammenhenger.

Res. kap. *Erling Utne*m, i *Fra Prestelaget for Bibel og Bekjennelse* 1968 nr. 2 og 3:

Det dokument som er blitt sendt ut er helt nytt i forhold til det opprinnelige og en opplagt forbedring. Det opprinnelige draft var preget av en uhyre uklar schalomteologi.

Når det gjelder selve *missiologien* i dokumentet, sies det verdifulle ting om misjonens *anledninger* (§ 2) og *friheten* til å misjonere (§ 3), alt ut fra den nye definisjon av misjon som sendelse til *hele* menneskeheten. Dokumentet ånder av vilje til å være «kirke for andre» og ikke lukke seg inne i gettoens selvtilstrekkelighet. Dokumentet er selvprøvende for kirkene om de helt og holdent er strukturert for misjon. Den nye definisjon av misjonen betyr at den ikke bare er en kirkelig kallsoppgave, men selve kirkens vesen. Kirken er som Guds folk «sendt til verden» og som sådan etter sitt vesen «en kirke for verden». Misjonen er derfor den samme på alle kontinenter. Det er ikke lenger noen prinsipiell forskjell på sendelsen til dømte og udømte (altså på indre og ytre misjon).

Mot denne nye og tilsynelatende sterke definisjon av *Missio Dei*, som forlengt (lenge før Uppsalamøtet) synes ha slått igjennom, har vi dog en vesentlig innvending å anmelde. Den har nemlig mistet et viktig nytestamentlig aspekt på sendelsen til verden, nemlig det *frelshistoriske* aspekt. Misjonsbefalingens «inntil jordens ender» er blitt borte. Det er ikke til å komme bort fra at NT ser det slik at sendelsen med evangeliet (proklamasjon av Kristustildragelsen) i stricte mening er en sendelse til folkene for å ta ut «hedningenes fylde.» — I NTs *frelshistoriske* aspekt er denne innsamling *conditio sine qua non* for innbruddet av *frelshistoriens* nye og siste avgjørende *frelsetapper*: Kristi gjenkomst og Guds rikes opprettelse i en ny verden over kosmisk dom og nyskaping.

Dette aspekt blir borte i dokumentet. Selv om fullendelsen er nevnt to ganger, så er den ikke tilknyttet denne misjonens opprinnelige nytestamentlige tanke....

Misjonsdokumentet uttaler riktignok et tydelig ansvar for «å gjøre kjent evangeliet om Guds tilgivelse i Kristus til de hundreder av millioner som ikke har hørt det.» Det er bra! Men vi tror bare at misjonens begrep må defineres anderledes enn det nå skjer, skal ikke det vi tradisjonelt mener med «misjonen til hedningefolkene» komme til å lide og svekkes.

Når det gjelder avsnittet om selve misjonens *oppdrag* (§ 2), som inneholder dokumentets vesentlige teologiske substans, er det mye godt som er kommet inn i forhold til det opprinnelige draft. Skulle vi her få gjøre noen merknader, så måtte det være at vi frykter for at menneskets *frelse* ennå ikke har fått den fulle bibelske eskatologiske *evighetsdimensjon* over seg. *Soteriologien* er fremdeles for innomverdslig orientert, tanken om *forløsning* til fullverdig menneskeliv i denne verden trer for mye i forgrunnen.

Menneskets *nød* beskrives som «fremmedgjørelse i alle menneskelige forhold» på grunn av at «mennesket vegrer seg for å ta på seg sønneforholdets ansvar.» Fordi mennesket har tapt barneforholdet til Gud, har det mistet sitt gudgitte *herredømme* over det skapte og falt inn i «frykt for sin egen hjelpeløshet.» Det har tapt sin sanne menneskelighet og er preget av utbytting og ufrihet. — Alt dette er bare å tilstemme. — *Frelsen* beskrives så som tilbud om «å vokse opp til den fullstendige menneskeligheten i Det nye mennesket Jesus Kristus.» *Frigjørelsen* til sann menneskelighet er *frelsens* mål, *frigjøringen* fra alle menneskelige *barrikader*, *frihet* til menneskelig *felleskap*, *forløsning* til den sanne *humanitet*.

— Alt dette kan også tilstemmes så langt det rekker. — Men enhver bibelleser vil naturlig nok sitte igjen med en del spørsmål.

I den bibelske soteriologi spiller jo menneskets konflikt med Guds vrede en dominerende rolle og frelsen beskrives primært som rettferdiggjørelse fra Guds eskatologiske dom og andel i Guds rikes futuriske eskatologiske frelsesgoder (det evige liv) . . .

Spør vi hvilken rolle Kristus spiller i den forløsning til sann menneskelighet som ifølge misjonsdokumentet er frelsens mål, må vi få peke på at tolkningen ikke er entydig for oss som ikke har vært med i drøftelsene og kjenner bakgrunnen for formuleringene. De trenger i høyeste grad fortolkning for å forstås. Det er derfor høyst vanskelig å gi noen kommentar før det foreligger noen kommentarer fra dem som har vært med å arbeide dem ut . . .

Men det marginale i den bibelske forsoningslære, nemlig at det på korset skjer en guddommelig stedfortredende strafflidelse kommer til kort i dokumentet. Luther har klassisk utformet den slik: «Dette er den kristne religion. En har syndet, en annen lider straffen. Den som har syndet gjør ikke fyldest. Den som gjør fyldest, har ikke syndet. Underlig er læren.» WA. 31 II 399,37 fg. Luther sier videre: «Derfor må denne tekst særlig grundig bli forstått: Han har våre synder. Den er fundamentet på hvilket hele Det nye Testamentet hviler og som alene skiller vår religion fra alle andre religioner.» WA. 25,330, 10 fg. For Luther og for Skriften står og faller alt med at han som dør for oss først og fremst er Guds Sønn kommet i syndig kjøds lignelse. Dette synspunkt synes ikke komme til sin rett i dokumentets lære om Kristi lidelse.

Redaktør *Gudmund Gjelsten*, i Norsk Misjonstidende 1968 nr. 28 (redaksjonelt):

Det står ikke til å nekte at det er drag i KV-ekumenikken som grenser mot det rene svermeri. Det finnes nemlig mennesker i de kretser som er blitt så opp tatt med å snakke om kirkelig enhet at de synes å ha glemt at kirkens egentlige anliggende er å bevare troen ren og å forkynde den. Vi tror dog at de fleste vanlige kristne i KV's medlemskirker har en mer sentral teologi enn det som er blitt presentert i KV-dokumentene for Uppsala.

Det ble uttalt i et radioprogram nylig at det trenges et teologisk opprydningsarbeid etter Uppsala-møtet. Dette tilstemmer vi helt og fullt. Blant annet må det gjøres tindrende klart at det som er kirkens nød nummer én i dag er ikke at kirkeskipets skrog er en del markspist, men det at kirkespirets seil henger nedover mastene fordi vantroen og fornektelsen hindrer Åndens vind i å fylle de slakke seil. Verden må nå få vite om vårt budskap er sannheten fra Gud eller om det hele er velmente menneskeideer.

Norske misjonsledere står sterkt samlet i en kritisk holdning til KV-ekumenikken slik den er lagt opp i dag. Men det er ikke full enighet om hvilke praktiske konsekvenser denne kritiske holdning bør få. Noen mener at et fullstendig brudd er veien å gå, andre mener at en må ha en viss kontakt selv om en er kritisk

innstilt. Det er innlysende at kirkene i dagens situasjon bør ha et forum hvor kirkesamfunnenes ledende menn kan møtes til samtaler om teologiske og praktisk-kirkelige spørsmål. Men slike samvær må kunne finne sted uten at det skal lages lettvinde resolusjoner og kompromiss-dokumenter i stram stabregi. Vil KV etter Uppsala, som redaktør Berg formulerer det, «vika inn på tryggare grunn?» Vi er spente på om den vurdering av KV's mandat som nå skal foretas vil føre til nye signaler fra Genève. Men uansett hva som vil skje må vi ikke la ekumenikken få en utilbørlig oppmerksomhet. Som misjon må vi konsentrere oss for fullt om det som er vårt hovedoppdrag: *forkynnelsen av Jesus Kristus som verdens eneste frelser*. Mens vi er opptatt med dette må vi ta de mellomkirkelige kontakter som situasjonen tilsier. Men vi vil ikke som misjonsorganisasjon gå fortere enn at vi stadig kan ha en klar teologisk oversikt over det landskapet vi beveger oss i.

Vårt oppdrag er å drive misjon. Den moderne ekumenikk begynte som et biprodukt av misjonsarbeidet. Ekumenikken er prinsipielt sett også i dag et biprodukt og ikke en hovedsak. Vi må ut med evangeliet forat så mange som mulig kan vinne frelsen før den Herre Jesus vender tilbake til vår jord. Derfor må ikke noe ekumenisk svermeri skape rot på prioriteringslisten vår. Dette er etter vårt syn en rett holdning til mellomkirkelig kontakt. Bare når hovedsaken blir hovedsak kan de andre spørsmålene få de rette proporsjoner. Millioner venter enda på evangeliet, alt vi gjør må derfor tjene til å nå disse før det blir for sent.

Misjonær *Asbjørn Aavik* i Vårt Land 11. oktober 1968:

Møtet i Uppsala resulterte i en veldig dokumenthaug. Papir på papir ble resultatet fra alle problemer som ble behandlet, og slik må det jo være. En norsk deltaker fortalte at sluttresultatet for hans vedkommende var om lag 15 kg. Alle disse referater har stor verdi, forteller om strev og skarp tanke. Men man blir så redd for at ettersom tiden nå går, vil det hele støves ned i hyller og skuffer rundt om i verden....

Jeg sitter igjen med en beklemmende følelse av at Uppsalas misjonsdokument midt i all diskusjon om samfunnsstruktur, en ny tid og nye verdener, tidens nød og tidens krav, har tapt enkeltmennesket av syne. For det er det enkelte mennesket i Asia og Afrika som skal ved nasjonale, eller vitner sendt fra oss, konfronteres med Jesus Kristus som frelser og gjenløser. Møte evangeliets vekkelse og forløserkraft. Bli nye skapninger i Kristus Jesus....

Misjonsdokumentet fra Uppsala vil det nok bli arbeidet videre med. Og det må ikke støves ned. Uhyre viktige ting er der tatt opp til drøfting.

Rektor, pastor *Håkon Haus* i Vårt Land 11. januar 1969 (referat av foredrag på konsultasjonen i Stavanger om misjonstenkingen):

Etter min mening skjedde det egentlig ikke noe vesentlig. Man fikk med enkelte setninger som kan tyde på en mer bibelsk forståelse av misjonen, men grunn-

konsepsjonen er fremdeles den samme. Her er ikke skjedd noe oppgjør med hele den sekulær-teologiske oppfatning, og dermed er man faktisk like langt

Vurderer man nå det misjonssynet som ligger bak misjonsdokumentet, skulle det være tydelig at hele kirkens gjerning er sett under det synspunkt: En humanisering av alle denne-sidige og menneskelige forhold. Misjonens mål, den nye humanitet, kan også uttrykkes ved det gammel-testamentlige begrepet shalom, fred. Det er ganske underlig at evangeliseringen her bestemmes som det å legge til rette anledninger, istedenfor forkynnelse av evangeliet, — også i denne sammenheng opplever vi da denne glidning bort fra en bibelsk forståelse av omvendelsen i retning av en eller annen form for menneskelig avgjørelse. Her blir det ingen apostolisk formaning om å la seg forlike med Gud

Når jeg har hevdet at det i grunnen er sekulærteologien som bestemmer hele grunnkonsepsjonen i misjonsdokumentet, så henger dette sammen med at det til sist egentlig ikke settes noe skille mellom kirken og verden. Man noterer riktignok med glede at det i innledningen heter at kirken har et uforanderlig ansvar for å kunngjøre evangeliet om Guds tilgivelse i Kristus for de millioner som ennå ikke har hørt det. Denne setningen står imidlertid meget isolert i forhold til det som ellers sies om misjonen. Når det ikke settes noe skille mellom kirken og verden, mellom skapelse og forløsning, eller mellom de to regimenter, vil hele misjonen bli en sosial-politisk bevegelse, samtidig som Guds rike fornektes som en eskjatologisk virkelighet.

Redaktør *Gunnar Rødahl* i *Vår Kirke* 25. januar 1969:

Det berømte «misjonsdokumentet» fra Uppsala dukker opp hver gang begrepet misjon er på tapetet i Norge. Det spilte selvsagt en betydelig rolle også på den nylig avholdte konsultasjonen i Stavanger, som turde være godt kjent gjennom pressen. Der ble dokumentet «revet i småbiter» av rektor Haus, mens andre deltakere sindig forsøkte å sette det sammen igjen. I det hele tatt har Uppsala-møtet satt fart i den aktuelle debatt om hva misjons-Norge skal tenke om misjon i en tid med en hurtig omskiftende verden. Uppsala pekte på veier som forekommer farlig radikale for et norsk kristenmiljø. Spørsmålet er imidlertid om man bare skal demonstrere mot sekulariseringsteologi og sosial-etisk engasjement, eller om man har et byggende alternativ.

Signaturen M. V. S. (generalsekretær *Magne Valen-Sendstad*) i *Norsk Misjonstidende* 1969 nr. 4:

Tidens tenkning i teologien er sterkt preget av økumenikken. Selv om møtet i Uppsala ikke var en misjonskonferanse, ble det dokumentet om misjonstenknningen som kom til å stå i sentrum. Nå vil ikke KV være kirke. Det vil heller ikke bestemme over de enkelte medlemskirkers konfesjon. Men når vi klart må ta avstand fra den teologi som kommer fra det hold, er det på grunn av den teo-

logiske ukklarhet. Ja, vi finner en ukklarhet som faktisk er slik at hvem som helst kan lese hva som helst ut av dokumentet.

Det er ikke en klar bibelsk fundert bekjennelse til Jesus Kristus, sann Gud og sant menneske. Etter misjonsdokumentet er Kristus bare «the new man» (det nye menneske). Misjonen er i ferd med å bli en sosial-etisk bevegelse. Ordet om synd og nåde, frelse og fortapelse er helt avstreift. I jakten etter å tale til det moderne menneske er det klare ord om omvendelse og gjenfødelse forsvunnet.

Den misjon eller kirke som taler om Guds rikes opprettelse uten å se det i lys av Jesu synlige gjenkomst i skyen til dom, står i fare for å bli en human-etisk bevegelse.

Biskop, professor *Bengt Sundkler* (delegat), formann i den komité som tok initiativet til utarbeidelse av det skandinaviske alternativ til Genève-utkastet, og som la frem dette alternativ i seksjon II (Svensk Missionstidskrift 1968 nr. 3):

Når underteknad i Sektion II i Uppsala 68 hadde att, på tre minutter, presentere dette skandinaviske alternativ, skedde det i den formen att først underströks vad som ur min synpunkt var særskilt värdefullt i Genève-utkastet. Sålunda framhölls med tilfredsställelse det radikale kravet på förändrade strukturer, ett krav som är relevant inte minst beträffande Svenska Kyrkan. Jag förklarade sålunda att jag personligen vore tacksam för de mesta av vad som säges i §§ 11, 12, 13 i Genève-dokumentet. Likaså underströks som något positivt i Genève-dokumentet dess § 3 med formuleringen att «the problems on the world's agenda are our business».

Men det fanns också anledning att peka på vad somliga av oss måste uppfatta som svagheter i Genève-dokumentet. I ögonen fallande är att ett utkast avseende World Mission and Evangelism egentlige endast tar sikte på det senare ledet och endast i begränsad mening haft missionsuppdraget till en hel värld i sikte, och detta trots formuleringen *Renewal in Mission*. Det är gott och väl att tale om «sex kontinenter», med deras gemensamma problem, men mindre gott om detta tal förleder till en relativ glömska av de *tre* kontinenter som på ett särskilt sätt torde vara områden för den kristne kyrkans missionerande aktivitet, Asien, Afrika och Latinamerika. (Vi har därmed icke på något sätt förnekatt att missionsuppgifterna är nog så påkallade *ochså* i Västern.)

Sålunda efterlyser man i Genève-dokumentet väsentligare ting om dialogen mellan kristendom och religionerna. Det är svårt att göra gällande att detta ämne tillfredsställande behandlats i Genève-dokumentet. Snarare tyder det på en viss förlägenhet att dialogen behandlas på två skilda ställen, § 5 och § 9, men i ingendera fallet göres detta effektivt.

Slutligen ifrågasatte jag om vissa formuleringar i § 10 med dess tal om «religious subcultures» kunde anses tillfredsställande eller visade tillräcklig sensitivitet gentemot vissa grupper inom och utenför Kyrkornas Världsråd.

Om det skandinaviske alternativ skriver Sundkler:

Personligen tycker jag att det skandinaviska utkastet formellt är alltför kompakt. I sak torde det emellertid vara värt ett studium. Det visar på «Christ's new humanity». Det innehåller genomtänkta formuleringar om dialog, kommunikation och synkretism, liksom om kristet ansvar att delta i «nation-building». De kritiker, som blivit nervösa på grund av det skandinaviska initiativet över huvud taget, torde observera att det är här, men däremot *icke* i Genève-dokumentet, som denna angelägenhet framhålles.

En ganska livlig debatt följde i Sektion II. Olika uppfattningar gjorde sig gällande. Utrymme gavs åt dessa olika uppfattningar, helt enkelt därför att Kyrkornas Världsråd inte är en överkyrka, med en viss, en gång för alle antagen, dirigerande teologi, uten i stället ett forum för kommunikation mellan olika traditioner, riktningar, uppfattningar. Som resultat av den debatten och av de utkast och yttranden som förelåg, utarbetades under bråda kvällstimmar ett nytt yttrande, som efter åtskillig diskussion till slut antogs av generalförsamlingen.

Docent *Lars Thunberg* (broderlig delegat), en av de tre teologer som sto för utarbetelsen av det skandinaviske alternativ, i et intervju i Aftenposten 9. juli 1968 (morgenutgaven):

Dokumentet kan vanskelig kalles radikalt eller konservativt, mener dr. Thunberg. Disse begrepene er irrelevante i denne sammenheng. Skulle man antyde teologisk slektskap, må det være med den såkalte sekulær-teologien med utgangspunkt i Bonhoefer. Mens begrepet sekularisering tidligere var betraktet utelukkende som et negativt ladet ord i kirkelige kretser, vil den moderne teologi se sekulariseringen som et program og ikke som et problem. De mest ytterliggående sekulær-teologiske oppfatninger som setter radikale spørsmålsteget, ikke bare ved kirkens ytre struktur, men også ved selve gudsbegrepet, er på ingen måte representert i det dokument som kommer fra Kirkenes Verdensråds misjonsavdeling i Genève, understreker dr. Thunberg. I det hele bør det fremholdes at vi ikke egentlig kritiserer det som står i det opprinnelige dokument, men har sørget for å få med det som ikke er sagt, eller som er sagt uklart.

Dokumentet fra Genève er forvirrende, selv når det gjelder begreper som kirke, menneskehet og frelse. Disse ordene er brukt uten tilstrekkelig klar presisering av hva som skal legges i dem.

Vi har også den oppfatning at misjonsdokumentet er for vestlig orientert, at det i altfor høy grad taler om situasjonen i det etterkristne Europa, sier dr. Thunberg videre. Spørsmål som vedrører vår holdning til menneske av en annen tro, behandles mangelfullt, likeså relasjonene til hva som måtte være av kristent tankegods i andre religioner og i halvkristne sekter. De burde kunne ha noe å lære oss. Dialog – misjon, to begreper som er blitt brukt som slagord for aktuelle holdninger i kristen misjon, er også mangelfullt behandlet. Det alternative nordiske dokument betrakter dialogen, samtale, som noe positivt, men den kan aldri erstatte forkynnelsen, og omvendelsen må forbli en realitet.

Docent *Johannes Aagaard* (rådgiver), det danske medlem av tremannsutvalget som utarbeidet det skandinaviske alternativ, i Nordisk Missionstidsskrift 1968 nr. 3:

I seksjon 2 blev der ført en vanskelig og ofte pinagtig kamp, der skapte personlige modsætninger, som det vil tage nogen tid og kraft at lege. Staben identificerede sig overraskende meget med det officielle udkast, som stødte på en massiv modstand, ikke mindst fra de nordiske delegater, men også fra engelske og tyske delegater.

Der var udarbejdet et nordisk alternativ, likesom der fra tysk hold forelå ret væsentlige rettelserforslag til det officielle udkast. Staben besluttede derfor formelt at trække det officielle forslag tilbage, og John Taylor fra Church Missionary Society fik en meget vanskelig opgave som hovedansvarlig for et nyt tekstudkast . . . Dette blev vedtaget med en overvældende majoritet af generalforsamlingen. Kun ganske få stemte imod.

Når man tager de vanskelige arbejdsforhold i betragtning, er resultatet overraskende godt, vel værd at studere i medlemskirkerne med henblik på handling.

Redaksjonell leder i Kristeligt Dagblad (København) 17. juli 1968:

Det har ikke vært uden betydning, at de skandinaviske kirker er med i Uppsala. Det resultat kommer man til, når det omstridte missionsdokument, der var udarbejdet på forhånd, sammenlignes med det, der efter fem travle dage i seksjonen nu er forelagt for plenarforsamlingen. Det er ikke tilfredsstillende, men det er betydeligt bedre end det oprindelige.

Det, man fra skandinavisk side ikke kunne acceptere i Genève-forslaget, var først og fremmest den sekularteologi, der tager sit udgangspunkt i mennesket og ikke i Gud. Som en modvægt udarbejdede en gruppe skandinaviske teologer på kort tid et alternativt forslag, der fuldt ud erkender kirkens ansvar på det verdslige område, men sætter evangeliets forkyndelse for alle mennesker i centrum.

De nordiske deltagere i den seksjon, der har drøftet missionsdokumentet, har ikke haft noget let job. Der er i dag mange verden over, der mener, at sekularteologiens tanker på udmærket måde udtrykker kirkens ansvar i det moderne samfund. Men gennem en intensiv deltagelse i drøftelserne med tilslutning fra flere sider, er det lykkedes at få store dele af dokumentet helt omredigeret, så efter vor mening afgørende vigtige synspunkter er kommet med, som ikke fandtes i det oprindelige udkast.

Men betyder et sådant dokument nu så meget? Ja, selv om der ikke er tale om et **koncildokument** med bindende autoritet, men kun om et dokument, der anbefales til studium i kirkerne, er det en kendsgerning, at det i mange kirker øver en betydelig større indflydelse end f.eks. i den danske.

I det opgør, der i de kommende år kan ventes på tværs af mange konfessionelle grænser, er det derfor vigtigt, at det missions- og kirkesyn, der bygger på

den bibelske forståelse af, hvad kirke og mission er, gør sig gældende. De nordiske kirker må sterkere end før engagere sig i Kirkenes Verdensråds studiearbejde, så de kan være med til at øve indflydelse på dette arbejdes forløb og resultater.

Missionsdokumentet fra Uppsala viser, at det kan nytte.

Sognepræst *Johannes Langhoff* (delegat) i Kristen Gemenskap 1968 nr. 3:

Resultatet var absolut en klar forbedring i forhold til det oprindelige draft, og på grundlag af den senere debat i plenarforsamlingen indføjedes endnu nogle sætninger, der yderligere betød en styrkelse.

Ganske vist er dokumentet nu temmelig uensartet — og hvordan skulle det kunne blive andet under sådanne vilkår — men der er mange inspirerende og forhåbentlig også fornyende tanker i det. Et af hovedbegreberne er stadig «the new humanity», men nu tales der om det på en mere bibelsk måde: Kristus er det nye menneske, og med ham er den nyskabelse begyndt, der virkeliggjøres, når mennesker ved troen på ham som den korsfæstede og opstandne får del i syndernes forladelse og som Guds børn gøres fri til et liv i tjeneste for andre. Kirken har fået sin rette placering i denne sammenhæng, og et meget vigtigt afsnit om dialogens betydning og karakter er næsten direkte overtaget fra det nordiske forslag. Ansvar for forkyndelsen af evangeliet for de hundreder af millioner, som aldri har hørt det, fremhæves klart — noget som ikke var tilfældet i det oprindelige udkast, men samtidig er ansvaret for medmennesket i dets mange påtrængende «verdslige» problemer understreget med fuld styrke. Det bibelske grundlag for missionen træder langt tydeligere frem end før, og samtidig gives der konkrete eksempler på den nødvendige tilpasning af arbejdsmetoder til den aktuelle missionssituation.

Redaktør *Heinz Melzer* skriver i *Lutherische Monatshefte* 1968 nr. 9, i tilslutning til dokumentets understreking av at Kristus som den inkarnerte, korsfæstede og oppstandne Herre er hodet for den nye menneskehet og målestokken for enhver form for medmenneskelighet:

Gjennom dette sentrale utsagn blir den «humanistiske ansats» Genève-utkastet ble kritisert for, avverget. Dokumentet ser i Jesus Kristus *det* nye menneske og dets misjonstenkning blir klart kristosentrisk: Kristus er Guds sendebud i hvem enhver sendelse har sitt grunnlag. Den nye menneskelighet i Kristus innebærer at alle mennesker kan få del i den nye menneskelige solidaritet, den nye skapelse som har brutt gjennom i Kristus, og som tilegnes i tro, for «den nye menneskelighet er ikke bare et mål, men også en gave, og som alle Guds gaver kan den bare tilegnes gjennom det svar troen er».

Da Kristus er det nye menneske, er hans legeme den nye menneskehet. «Tegnene på den sanne menneskelighet» blir synlige, misjonen bærer frukt, «idet

menneskene finner sitt sanne liv som lemmer på Kristi legeme: i kirkenes liv i ord og sakrament, i Den hellige ånds fellesskap og i eksistensen for andre.»

Dokumentet fra seksjon II er sikkert nok ikke det beste generalforsamlingen i Uppsala vedtok. Men under de rådende omstendigheter var det ikke mulig å oppnå noe mer. Alle dokumenter gir uttrykk for en bestemt fase i den åndelige prosess som heter «den økumeniske bevegelse», som man må vente vil utvikle seg videre. Derfor kan intet dokument tale for seg selv alene, men meget mer må hvert dokument alltid betraktes og vurderes i sammenheng med de andre dokumenter — og med rapportene fra utvalgene. Alle korrigerer og supplerer hverandre og blir til et omfattende, stort bilde.

Professor *Edmund Schlink* (rådgiver) i *Økumenische Rundschau* 1969 nr. 1:

Selvsagt viste man til Kristus. Men Kristus-vidnesbyrdet bæres ikke frem med samme lidenskap som alle de andre emner blir det, og frem for alt ikke ordet om korset som sentrum for alle utsagn. Også i rapporten fra seksjon II sies det mer om misjonens hvordan enn om innholdet av det budskap misjonen er bærer av.

Harold Lindell, sjefredaktør i *Christianity Today* (USA), i en artikkel gjengitt i *Misjonsbladet* 1968 nr. 18:

I det store og hele er disse utkast bygget på 1966-konferansen i Genève, der man drøftet kirken og samfunnet. Den forsamlingen orienterte seg tydelig mot venstre og hevdet at kirken skulle involvere seg i sosiale, økonomiske og politiske spørsmål i langt større grad enn tidligere. Utkastet om *Fornyelse i misjonsarbeidet*, som fulgte Genève-mønsteret, ble sterkt kritisert foran møtet, og det var tydelig helt fra konferansens første dag at dette ville bli et stridsspørsmål.

Evangeliske krefter arbeidet for en drastisk revisjon av *Fornyelse i misjonsarbeidet* og fikk det. Ingen var forundret over at det ble en meget livlig debatt om det nye utkastet da det ble presentert for forsamlingen i en av sesjonene. En pressemelding fra Kirkenes Verdensråd framstiller saken slik:

«Fjorten talere diskuterte misjonsrapporten, noen av dem var i store trekk enige med dokumentets utfordring til nye tilnærmelser i en verden i rask forvandling, men praktisk talt samtlige fant at det manglet tilstrekkelig tilknytning til den grunnleggende kristne oppgave å spre evangeliet.»

John R. W. Scott — skal være: Stott (red.'s anm.) — fra London fikk stor applaus da han bad om at det også måtte bli en uttalelse om de milliarder som aldri har hørt evangeliet, og forsamlingen sendte utkastet tilbake for ytterligere korrigerering. Den endelige uttalelsen lød:

«Kirken — i misjonsarbeidet — er for alle mennesker overalt. Den har et uforanderlig ansvar når det gjelder å gjøre kjent evangeliet om Guds tilgivelse i Kristus for de hundrer av millioner som aldri har hørt det . . . »

Ungdommen var ikke fornøyd med det endelige dokument fra seksjon II, og de sa klart fra om det. Om ingen andre så poenget, så gjorde i hvert fall de det: revisjonen av utkastet gjorde det uforenlig med de andre seksjonsrapportene. Understrekingen av at den grunnleggende kristne oppgave er å forkynne evangeliet for alle mennesker gikk faktisk stikk imot programmet i sin alminnelighet og talene i særdeleshet, spesielt de som ble holdt av Visser 't Hooft og Blake. Det er helt klart at dette er et virkelig spenningsfelt innen Kirkenes Verdensråd.

Under overskriften «den annen side av Uppsala» skriver Lutheran Forum — USA, uavhengig — redaksjonelt bl. a. (september 1968), — under henvisning til et spørsmål man tidligere hadde stillet, nemlig hvor vidt humanisering og en teologi om verden kan baseres på syndenes forlatelse, eller om disse må gjensidig utelukke hverandre:

Dagen etter at pastor Fredrik A. Schiøtz, president i Det lutherske verdensforbund og i American Lutheran Church, var vendt tilbake fra Uppsala, hadde vi en samtale med ham Hvilket svar hadde generalforsamlingen gitt på vårt spørsmål? spurte vi ham. Dr. Schiøtz berettet at lutherske røster hadde sagt sterkt og klart fra nettopp om dette. Skandinaviske og tyske grupper hadde endog utarbeidet «mot-dokumenter» hvor den mer tradisjonelle evangeliske misjonsterminologi ble forsvart Resultatet var et «kompromiss»-dokument, utarbeidet av seksjonen og godkjent av generalforsamlingen. Det fastholdt aksentueringen av nødvendigheten av at kirkene i dag forstår sin misjon «som delaktiggjørelse — en Guds gave! — i en nyskاپelse som er en radikal fornyelse av det gamle og en innbydelse til menneskene om å vokse opp til full menneskelighet i Det Nye Menneske Jesus Kristus,» men som også benytter seg av den språkbruk som har gjort seg så sterkt gjeldende i lutherdommen, med betoning av de kristnes «uforanderlige ansvar» med hensyn til å gjøre kjent for alle mennesker evangeliet om Guds tilgivelse i Kristus. Generalforsamlingen synes således å ha besvart vårt spørsmål med en erklæring om at de to motiver ikke nødvendigvis må gjensidig utelukke hverandre. Vi er hjertelig enige

Det er nødvendig å lytte til slike stemmer for at Verdensrådets totale budskap til kirkene i dag kan stå klart for oss I likhet med den kristne kirke selv, med Skriftens budskap, med historien om Guds frelsende gjerninger, med mangfoldigheten i hans skaperverk, har Verdensrådet og dets fjerde generalforsamling mange fasetter, og vi er dr. Schiøtz — verdens lutheraner nr. 1 — takknemlige for å ha festet oppmerksomheten på en av dens lyseste sider.

Skulle man være interessert i å vite hvordan «forfatteren» av denne artikkel vurderer Uppsala 1968 — på grunnlag av sin deltagelse som delegat og som medlem av den komité som utarbeid-

der det nye misjonsdokument — kan det vises til følgende artikler: «Omkring kirkemøtet i Uppsala» (Norsk Tidsskrift for Misjon 1968 nr. 4) og «Misjonen i lys av kirkemøtet i Uppsala» (Tidsskrift for Teologi og Kirke 1968 nr. 4) samt — mer summarisk — inserat/intervju i Vår Kirke 17. aug. 1968, Norsk Misjonstidende 28. sept. 1968 og Vårt Land 2. nov. 1968. En kritisk analyse av det *opprinnelige* utkast vil en finne i artikkelen «Fornyelse og misjon» (Norsk Tidsskrift for Misjon 1968 nr. 2).

BOKMELDINGER

Misjonæren Lars Dahle. Arbeidet med presteutdanning og gudstenesteordning på Madagaskar. Av Ludvig Munthe. Supplementa Norsk Tidsskrift for Misjon nr. 1. Egede Instituttet, Oslo 1968. 80 sider, Kr. 7.00.

Lars Dahle er en person som ruver, ikke bare i Madagaskars og det Norske Misjonsselskaps historie, men i norsk misjonshistorie i det hele. Det ville derfor være ønskelig å få en samlet vurdering av hans person og virke. Men mannen spente så vidt og nedla arbeid på så mange forskjellige områder at det vil bli vanskelig for noen enkelt person å kunne behandle alt: forkynner, prestelærer, teologisk forfatter og misjonsadministrator på Madagaskar og i Norge, salmedikter, språk- og kulturforsker på Madagaskar.

I erkjennelsen av at en samlet vurdering trenger at det blir gjort detaljstudier på forhånd, har Munthe tatt for seg et par områder hvor Dahle gjorde en spesiell innsats på Madagaskar.

Boken gir både mer og mindre enn tittelen lover. Det er ikke alt Dahle utrettet som misjonær, men undertittelen avgrenser emnet til «presteutdanning og gudstenesteordning på Madagaskar». Imidlertid behandles ikke hele hans virke i presteutdannelsen, men bare de første årene «kateketanstalten» var i gang. Men det er også det viktigste avsnitt i Dahles arbeid der, da han hadde den daglige ledelsen og skrev den første teologiske litteratur på gassisk. Han skapte i denne tiden teologisk undervisning på Madagaskar, og det gjorde han alene. Han hadde imidlertid en stor del av undervisningen på presteskolen hele tiden mens han var der ute.

Det neste som behandles er arbeidet med å forme luthersk liturgi for den gassiske kirken. Men her tar ikke Munthe for seg bare Dahles innsats. Han ser